

Gasværkerne – situationen i perioden 1955-1972

Bygassen var den dominerende energikilde i Danmark, fra den blev introduceret i Danmark i midten af 1800-tallet. Gasværkerne producerede gas af kul til især motorkraft, belysning, madlavning og koks til kakkelovnene. Men fra midten af 1950erne kom gasværkerne under pres fra andre og billigere energiproducenter, og den energi, der hidtil havde fremstået som moderne, blev med et anset for at være en forældet og gammeldags energi.

Det første gasværk blev bygget i Odense i 1853. Odense var i 1800-tallet førende, når det gjaldt rørlægninger til gas, vand og kloakering og fra 1891 elektricitet. Helsingør, Randers og Aalborg var de næste byer, der 1854 fik gasværker og moderne faciliteter. København fik derimod først gasværk i 1857, og det var sent sammenlignet med andre hovedstæder i Europa, der da for længst havde skiftet fra tranlamper og over til gasbelysning. I Danmark blev der bygget i alt 112 gasværker i perioden frem til 1916 med det allersidste i 1927 og det nye fag 'gas- og vandmester' blev stort.

Hobro Gasværk blev bygget i 1898, og dermed på det tidspunkt, hvor også små og mindre købstæder kunne få mulighed for at opføre et kommunalt gasværk. I 1920erne og 30erne blev gasværksproduktionen - i skarp konkurrence med de relativt nye elværker - effektiviseret og gaskvaliteten forbedret. Samtidig

I 1955 blev *Foreningen af Danske Gasværker* stiftet, og i 1964 oprettede denne forening 'Gasinformation', der var gasværkernes forsøg på at gøre op med gasværkernes dårlige image og igen gøre det 'moderne med gas'. Fra 1967 forsøgte de kommunalt ejede gasværker via et fællessekretariat at markedsføre sig politisk for at få indflydelse på den fremtidige energipolitik og den naturgas man var begyndt at høre om.

blev der sat ind med at fremstille bedre og mere økonomiske gasapparater, såsom gasovne, gasbadeovne og gaskomfurer. Bygasproduktionen steg også fortsat indtil 1950-60erne, hvor konkurrencen fra den billige olie og fjernvarme kom. Anvendelsen af gas til belysning og motordrift aftog; gassen holdt skansen længst til opvarmning af mad, vand og huse.

Det, der blev afgørende for beslutningerne om at lukke gasværkerne, var de faldende oliepriser i 1960erne;

kulpriserne kunne slet ikke følge med ned, og det blev for dyrt at lave gas af kul på gasværkerne. Samtidig er gasværksproduktion meget arbejdskrævende, og det blev derfor for dyrt i en tid – som fra 60erne - med stigende lønninger.

Elværkerne indførte billig fjernvarme i stor stil i perioden 1955-70 produceret på kul eller i stigende grad olie. De mange forbrugere, der fik fjernvarme eller oliefyr, gik samtidigt over til elkøkkener. For at sikre en fortsat eksistens gik flere og flere gasværker i løbet af 60erne over til propangas- eller spaltgasanlæg. Anlæg der kunne køre automatisk og uden megen arbejdskraft. De kørte mange steder, indtil indførelsen af naturgassen i 80erne. Det første gasværk i Danmark blev omstillet til flaskegas/propangas, der er et oliedestillat, i 1955. Derefter gik det slag i slag med omstillingerne – eller nedlæggelserne.

Det sidste kulgasværk, der blev lukket i Danmark var *Strandvejsgasværket* i Hellerup, der blev lukket i 1983 efter 90 års drift. Strandvejsgasværkets forsyningsområde indgår i dag i det område Hovedstadsregionens Naturgas forsyner. *Hobro Gasværk* er et andet typisk eksempel, her omstillede man gasværket i 1967, og der blev sendt propangas ud i de gamle støbejernsrør, indtil Naturgas Midt-Nord var klar til at forsyne området fra 1986. Naturgassen blev ikke sendt ud gennem det gamle rørsystem men igennem de nye gule rør, der blev lagt.

Energiforbruget i perioden 1955-72

Danmarks energiforbrug steg kraftigt i 1950erne og 60erne, og nåede sit foreløbige toppunkt i 1972. Det skyldtes ikke mindst de billige oliepriser, og i 1972 var næsten hele landets energiforbrug baseret på importeret olie. Stigningen skete i det man kan kalde 'den anden industrialiseringsfase' med mekaniseringen og en forbedret boligstandard fra 1950erne.

Indtil efter 2. verdenskrig brugte danskerne først og fremmest importeret kul til gasværkernes produktion samt især på landet hjemlige brændsler som brunkul, tørv og brænde.

I 1950erne gik brunkul, tørv og brænde ud af brug, og forbruget af kul gik ned i 1960erne. I stedet kom olieprodukterne ind. Olien var der nok af, og den var billig, samtidig var den nem og bekvem at have med at gøre. Olieforbrugets andel af energiforbruget steg voldsomt og udgjorde i 1970 87 % mens det i 1950 udgjorde 25 %. Andelen steg frem til 1973. Olien erstattede kul som brændsel, og afhængigheden af import af olie var entydig.

Energien udgjorde dog kun 9 % af Danmarks samlede import i 1972, og så længe der hverken var vanskeligheder med forsyningerne eller nævneværdige prisstigninger var der ikke mange bekymrede miner pga. det. Da brændselspriserne oven i købet generelt var vigende i 1960erne, var det egentlig kun en frygt for, hvad fremtiden kunne bringe, der kunne udløse en bevidst ændring. Og den frygt var ikke tilstrækkelig stærk i 60erne til, at politikerne med sans for at blive valgt ved det næste valg havde lyst til at gøre noget ved denne totale afhængighed af energi fra udlandet. Alternativet forekom dyrt.

Fundamentet i datidens danske energipolitik kan bedst beskrives *som så meget som muligt så billigt som muligt*. Dog med den tilføjelse, at staten skulle blande sig så lidt som muligt og overlade fordelingen af ressourcerne til markedet. Derfor var der heller ingen der forsøgte sig med forbrugsstyrende afgifter på brændsel – bortset fra på benzin.

Der var før 1973 ikke en egentlig energipolitik, og der var ikke mange der talte om situationen. Det eneste der kunne høres røster om var, om der nu var kul nok. Suezkrisen, hvor den ægyptiske præsident Nasser med fuld kompensation til kanalens aktionærer, Storbritannien og Frankrig, ville nationalisere kanalen, endte i en politisk ydmygelse til Storbritannien og Frankrig, der støttet af Israel var gået til angreb. Den energipolitiske morale kom dog ikke til at stå klart for hverken politikere eller danskerne – fordi den sovjetiske nedkæmpelse af Ungarnopstanden overskyggede begivenhederne i Mellemøsten. Men i forbindelse med lukningen af Suezkanalen blev der indført rationeringer på benzin og indført reguleringer - men det blev dog hurtigt glemt igen.

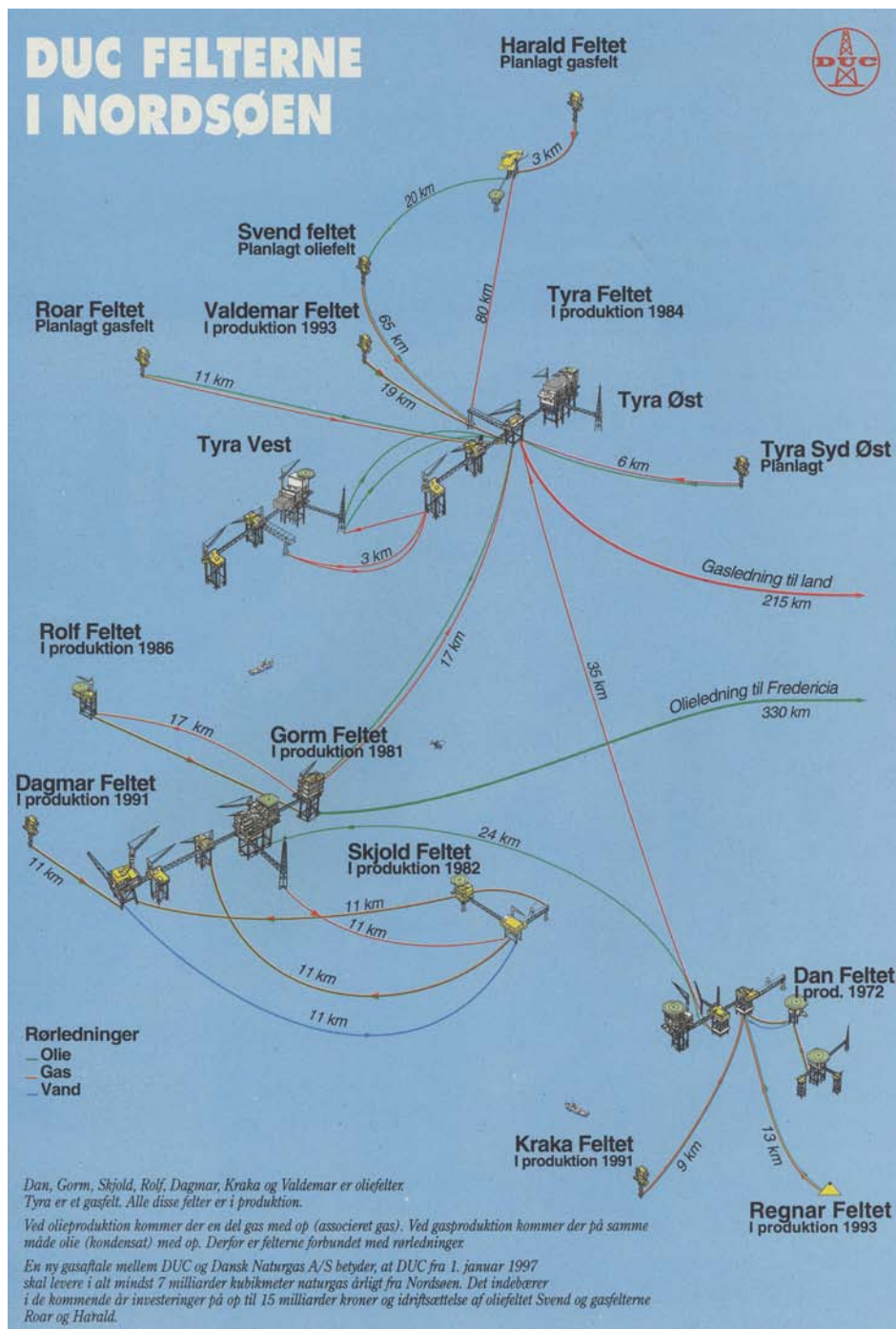
Det eneste nye brændsel, der kom på tale i tiden, var atomkraft. Den fredelige udnyttelse af atomkraft var blevet moderne. Folketinget vedtog i 1955 at opbygge et anlæg ved Risø, som skulle udføre forsøg med fredelig udnyttelse af kernekraft. Folketinget nedsatte ligeledes en atomenergikommission, der skulle føre

tilsyn med Risø-anlægget. Forslaget blev fremsat af finansminister Viggo Kampmann på opfordring fra Akademiet for tekniske videnskaber, der havde Niels Bohr som formand. Forslaget gik igennem Folketinget uden problemer, og i 1958 kunne man indvie Forsøgsstationen Risø. Dyrt var det – men visionært, og så passede det til tidens teknologibegejstring og forståelse for investeringer i tekniske uddannelser. El- og kraftværkerne var dog lidt bekymrede for, om atomkraften kunne indebære afhængighed af staten. Erfaringerne fra udlandet viste at brug af atomkraft ville bringe staten ind på den energipolitiske bane, og dermed kunne det mindske elværkernes rolle.

Naturgas i Danmark – Det begyndte med et tilbud fra Philipsgruppen

Der har været boret efter naturgas og olie i Danmark siden 1932. Men de færreste gjorde sig forhåbninger om at finde meget, da A.P. Møller fik koncession i 1962/63. Men i 1966 lykkedes det for at finde olie og i 1968 at finde naturgas i Nordsøen.

I 1972 bliver det besluttet at oprette et statsligt selskab, *Dansk Naturgas A/S*, så man havde et statsligt beredskab for en eventuel fremtidig naturgasforsyning. Selskabet fik eneretsbevilling til indførsel, forhandling, transport og oplagring af naturgas i Danmark. Eneretsbevillingen omfattede dog alene den overordnede transmission af naturgas og ikke den regionale og lokale fordeling og distribution.

Baggrunden for Lov om naturgasforsyning var, at naturgassen i 1960'erne var kommet til at spille en stadig større rolle i Vesteuropas energiforsyning, således som den i længere tid havde gjort det i USA, Canada og Sovjetunionen/Rusland. Det store naturgasfund man gjorde i Groningen i Holland, var med til at præge udviklingen i Belgien, Frankrig og Tyskland, hvortil gassen fra Groningen blev eksporteret i store mængder. De store fund, der blev gjort i den norske og britiske del af Nordsøen og i mindre omfang i den danske del af Nordsøen bevirkede, at man godt ville sikre sig, at man havde en troværdig forhandlingspartner og dermed et selskab, der kunne forhandle om køb af naturgas. Arbejdet med sikring af energiforsyninger blev af økonomi- og handelsminister Poul Nyboe Andersen samlet i Handelsministeriet.

Handelsministeriet havde i 1967/68 stået for en undersøgelse af de problemstillinger Danmark ville stå overfor, hvis der opstod konkrete muligheder for forsyning af landet med naturgas. Arbejdet hermed blev intensiveret, da Philips-gruppen i 1970 rettede henvendelse til regeringen med tilbud om levering af naturgas fra gruppens fund i Ekofisk-feltet på den norske kontinentalsokkel ca. 330 km fra den jyske vestkyst. I Handelsministeriet øjnede man muligheder for at kunne mindske den danske afhængighed af den mellemøstlige olie - og fandt det interessant. Denne henvendelse samt muligheden for, at også A.P. Møller og samarbejdspartnerne i DUC/Dansk Undergrunds Consortium senere ville være i stand til at kunne levere naturgas, nedsatte Handelsministeriet i 1971 et rådgivende udvalg vedrørende energipolitiske spørgsmål. Udvalget skulle yde rådgivning og foretage undersøgelser af mulighederne for at opbygge et dansk naturgasmarked og det nødvendige transmissionsledningsnet. Samtidig skulle udvalget forhandle med potentielle leverandører og aftagere. Udvalgsarbejdet resulterede i indstillingen om at oprette et selskab, der kunne tage sig af de konkrete forhandlinger.

Det glippede med gassen fra det norske Ekofisk-felt, som man gerne ville have haft rørlagt ned gennem Jylland. Fundet viste sig at være for stort i forhold til det danske marked, så Philips-gruppen mistede interessen. I stedet blev der lagt en rørledning direkte fra feltet i Nordsøen til Emden i (Vest)Tyskland.

Men i forbindelse med Handelsministeriets rapport og dette første konkrete forsøg på at indføre naturgas til erstatning for olien, gjorde man sig de overvejelser, som senere blev lagt til grund for opbygningen af et landsdækkende net.

Opbygningen af et naturgassystem kræver betydelige investeringer i et transmissionsanlæg, og derfor anså man det i udvalget for uøkonomisk og uhensigtsmæssigt, hvis der kom flere konkurrerende selskaber på banen. Samtidig var det også klart, at var der kun en sælger af naturgas ville denne sælger stå utrolig stærkt på markedet, derfor var det hensigtsmæssigt at *staten* gik ind i organiseringen og driften af en naturgasforsyning. Bevillingen blev givet som en eneretsbevilling for hele landet, hvilket hænger sammen med de betydelige anlægsinvesteringer og den langsigtede planlægning, der er nødvendig ved naturgaskøb og distribution.

Danmark skruer ned for blusset

Efter oprettelsen af atomforsøgsstationen Risø i 1958 gjorde man ikke meget for at afklare problemerne omkring en fremtidig indførelsen af atomkraft. Der var i det hele taget ikke mange, der kæredede sig om den fremtidige energiforsyning, så længe der var kul og olie nok, og det var billigt, var det godt. I 1971 var man dog kommet så vidt, at der blev nedsat en ministeriel arbejdsgruppe, som skulle finde egnede placeringer for atomkraftværker.

Selvom den første olie kom i land ved Stignæsværket i 1972, så virkede også mulighederne for olie og naturgas fra Nordsøen noget forsøgspræget og ret fremtidigt. Men denne lidt forsigtige omgang med fremtidens energikilder fik ganske enkelt en slags elektrochok i efteråret 1973, da de arabiske stater ved den Persiske Havbugt lukkede ned for eksporten af olie.

Baggrunden for arabernes drastiske skridt var krigen mellem Israel og Syrien-Ægypten. Krigen er blevet kaldt Yom Kippur-krigen efter den israelske helligidag den 6. oktober, da de to arabiske stater angreb Israel. Der havde været forsøg før, men det havde hidtil knebet for de arabiske lande med at kunne blive enige. Men nu forenes de arabiske lande om at lægge pres på USA og de europæiske lande, som støttede Israel, ved helt eller delvist at lukke for eksporten af arabisk olie.

Og det kunne mærkes i det olieforbrugende Danmark. Handelsminister Erling Jensen gik frem på

skærmen og formanede i alvorlige vendinger danskerne til den yderste sparsommelighed med energien. Bilerne måtte højst køre 80 km/time på landevejene og 60 km/time i byerne. Benzinens oktantal blev nedsat, hver anden gadelygte blev slukket, og der blev indført 'bilfrie søndage', dvs. dage, hvor privat kørsel var forbudt. Generelt skulle danskerne lære at køre lidt mindre i bil eller at gå og cykle lidt mere.

Offentlige institutioner blev pålagt at skrue ned for varmen, og man forventede, at private husstande gjorde det samme. Brændeovnen kom ind som et vigtigt supplement. Brusebadet skulle gøres kort og koldere. Karbade blev udråbt som utilladeligt energifråds.

Truslen om olieboycot drev over i løbet af vinteren, og nogle stramninger blev lempet. Fartgrænserne for bilkørsel blev dog fastholdt. Men da oliehandelen igen blev frigivet, var det til priser, der var 4 gange så høje som før krigen. Såvel krisen som dens umiddelbare eftervirkninger satte sig så varige spor i danskernes bevidsthed, at de har været bestemmende for dansk energipolitik lige siden. Oliekrisen i 1973 satte gang

i den globale økonomiske tilbagegang, der nok havde været på vej, men som nu bragede igennem med alarmerende høj arbejdsløshed til følge.

Umiddelbart satte chokket over mangelen på energi skub i planerne om at indføre atomkraft i Danmark. Den arbejdsgruppe, der var nedsat, fandt ret hurtigt frem til 15 arealer ved åbne kyster, som blev reserveret til en mulig placering af atomkraftværker. Pga. risikoen for radioaktiv bestråling i tilfælde af katastrofer krævedes store sikkerhedszoner, som derved kom til at indvirke på anvendelsen af ganske betydelige arealer. Det var nødvendigt at vælge placeringer i forholdsvis tyndt befolkede områder, hvor der ikke inden for en radius på ca. 10 km lå byer af væsentlig størrelse. Da Barsebäckværket i Skåne startede året efter, var den sidste betingelse faktisk opfyldt, men det forhindrede ikke, at placeringen siden har givet problemer.

Olie- og naturgassøgningen blev med truslen om olieboycot og deraf følgende prisstigninger på råstoffer mere perspektivrige. Energikrisen bevirkede at Dansk Naturgas A/S skiftede navn til *Dansk Olie og Naturgas A/S* i 1973. Staten ville via DONG sætte sig i stand til at opbygge et lager af råolie som et af modtrækkene mod oliekrisen, der dog snart antog karakter af en *energipriskrise*.

Vejen frem - en energipolitik

'Situationen er potentielt alvorlig, og regeringen er opmærksom på problemet', sådan lød handelsminister Erling Jensens svar i Folketinget, da han blev spurgt om regeringens langsigtede energipolitik. Men den hidtidige praksis på området med *så meget som muligt, så billigt som muligt* forekom nu kortsigtet og uheldig i forhold til at sikre en fremtidig energiforsyning. Alternativet til en kvantitativ rationering var, at prisen på olien steg og blev holdt på et højere niveau end tidligere. Det sikrede besparelser, samtidig med at det gjorde andre energikilder rentable. I den forstand banede energikrisen vejen for brugen af naturgas i Danmark.

I første omgang banede den dog vejen for atomkraft. Der var i tiden overvejelser om 3 mulige energikilder *kul, atomkraft og naturgas*. Lugten af kul hang stadig i luften i de store byer, og kul blev betragtet som en fortidig energikilde, som det ikke var værd at satse på. Villaernes kulkældre var også dårligt nok gjort rene, efter at kulfyret var erstattet med et moderne oliefyr. Naturgas forekom endnu ikke realistisk. Atomkraften derimod, der havde været på vej i Europa gennem en årrække, den var sagen. 'Den fredelige udnyttelse af atomkraften' – det havde en god klang i folks ører. Men det blev det ikke ved med at have...

I 1974 fremlagde venstre-regeringen en energipolitisk redegørelse, hvor atomkraften blev fremhævet som det eneste væsentlige alternativ til olien. De fleste af folketingets politikere var positive, alligevel lykkedes det den unge radikale politiker Lone Dybkjær at få bred tilslutning til sit ønske om, at man først tog sig god tid til at få spørgsmålet bedre belyst. Sagen blev derefter forsinket af uenighed om de organisatoriske rammer. Venstre ønskede, at de forbrugerejede elselskaber skulle stå for den fremtidige etablering af atomkraft. Mens socialdemokraterne mente, at det var en statsopgave. Og tiden - den arbejdede imod.

Billedet af naturgassen som et realistisk alternativ tegnede sig stadig mere klart, samtidig voksede opinionen mod atomkraften, og socialdemokraterne begyndte at træde vande. Den forskrækkelse, de havde fået i 1972, da store dele af partiet valgte at sige nej til EF og partilinen, ønskede de ikke at opleve igen.

I 1976 fremsatte Anker Jørgensens socialdemokratiske mindretalsregering en stor energipolitisk redegørelse, der lagde op til en stribe offentlige energiinvesteringer. Der skulle bygges atomkraftværker, satses på kraftvarme og opbygges et naturgasnet. Dermed markerede redegørelsen et skift i politikken. Atomkraften skulle ganske vist stadig indføres her og nu, og naturgassen var kun en mulighed. Men det var begyndt at blive en realistisk mulighed at vælge atomkraften fra...

Atomkraft – nej tak

Da regeringen i 1976 – samtidig med den energipolitiske redegørelse - fremsatte forslag om opførelsen af 5 atomkraftværker begyndte befolkningen at røre på sig og nogle af modstanderne organiserede sig i OOA/Organisationen til oplysning om atomkraft, mens andre organiserede sig i den modsvarende organisation REO/Reel Energi Oplysning.

I de følgende måneder skete der et skift i befolkningens tro på atomkraften. Elselskaberne havde følt sig sikre på, at de havde fat i den lange ende, og de for sent opdagede, at OOA/Organisationen til Oplysning om Atomkraft var rendt med opinionen. I marts 1976 kunne Gallup konstatere et solidt flertal for atomkraft, i maj var flertallet gået tilbage, og i juni var der et flertal imod atomkraft i befolkningen.

I november 1977 meddelte Handelsministeriet, at der var naturgas i den danske del af Nordsøen til at dække 15-20 % af Danmarks energiforbrug i en årrække. I februar 1978 fremkaldte de borgerlige partier en forespørgselsdebat i folketinget. Baggrunden for den var, at de ønskede at få sat mere skub i atomkraften. De mente, at naturgas i Danmark ville være en dårlig forretning, bl.a. fordi de tætbefolkede områder var udset til at skulle have kraft-varme, og fordi det ville være en dyr anlægsopgave. Derfor foreslog de at sælge naturgassen til udlandet mod til gengæld at kunne købe kul og olie. Dermed var situationen låst fast, de borgerlige kunne ikke få atomkraft uden socialdemokraterne, der ikke kunne få naturgas uden de borgerlige partier.

Naturgassen på vej

Energipolitik 1976 lagde det idemæssige grundlag for naturgasprojektet, og i takt med, at mulighederne for at få leverancer fra Nordsøen tegnede sig stadig mere klart, banede naturgassen sig vej ind i debatten. Naturgassen bliver dermed en af de realistiske muligheder i den fremtidige energiforsyning.

Trods den politiske uenighed om naturgassens fremtidige vægt i energiforsyningen bevilgede finansudvalget i december 1976 en udvidelse af DONGs aktiekapital med 40 mio. Kr. for perioden frem til 1.1.1979. Midlerne skulle bruges til at forberede introduktionen af naturgas, til projektering, til at opbygge viden, til at trække på konsulenter og til at vurdere materialer. Det betød at organisationen skulle udvides, og i 1977 blev de første 5 personer ansat. I de følgende år blev antallet af medarbejdere fordoblet hvert år, og DONG skiftede fra at være rådgivende til at være operativt.

Den politiske situation var dog stadig fastlåst, og der var langt fra enighed om indførelse af hverken naturgas eller atomkraft. Splittelsen mellem partierne var stor, og internt i partierne var der splittelse i spørgsmålet. For Socialdemokratiet var sporene fra EF-afstemningen i 1972 så skræmmende, at man gerne så spørgsmålet om indførelse af atomkraft udsat - længe. Det, der skabte enigheden om naturgassen, var Marienborg-forliget, der var arbejdsgrundlaget for den 'regering hen over midten', der blev dannet af Socialdemokratiet og Venstre, for at skabe den nødvendige og brede opbakning til den økonomiske politik og den politiske stabilitet, der var tiltrængt oven på de skiftende mindretalsregeringer og mange valg i 1970erne.

På det energipolitiske felt forenede Marienborg-forliget partierne. Venstres gik med til at gennemføre naturgasprojektet i to tredjedele af landet, mens Socialdemokratiet til gengæld lovede at støtte atomkraften. Samtidig lovede Socialdemokratiet at droppe deres planer om en Storebæltsbro, som Venstre var stærkt imod.

Nu skulle man blot skaffe gassen. DONG førte derfor i vinteren 1978/79 intense forhandlinger med DUC om en købskontrakt. Der var især diskussioner om prisen på gassen, samt for tid og sted for levering og så gasmængden.

DONG ville gerne aftage gassen ved en platform i Nordsøen, da kontrollen med gasledningen fra platform til kyst ville give DONG en stærkere position i forhandlingerne om mængde og pris, fordi DUCs salg af gas ville blive knyttet til DONGs ledning, og DUC ville få svært ved at sælge gas til en anden køber og bruge dette at presse prisen med. Det var først da handelsminister Arne Christiansen blev leder af forhandlingerne, at der kom skred i tingene og aftalen kom i hus den 8. februar 1979.

Aftalen blev forhandlet og kom i stand samtidig med, at danskerne og den vestlige verden oplevede den anden oliekrise og igen blev mindet om sårbarheden og afhængigheden af den mellemøstlige olie samt betydningen af ordet *forsyningsikkerhed*.

Vestens allierede Shahen af Iran faldt i januar, og den Shiamuslimske leder ayatollah Khomeini kom tilbage til Iran i februar 1979.

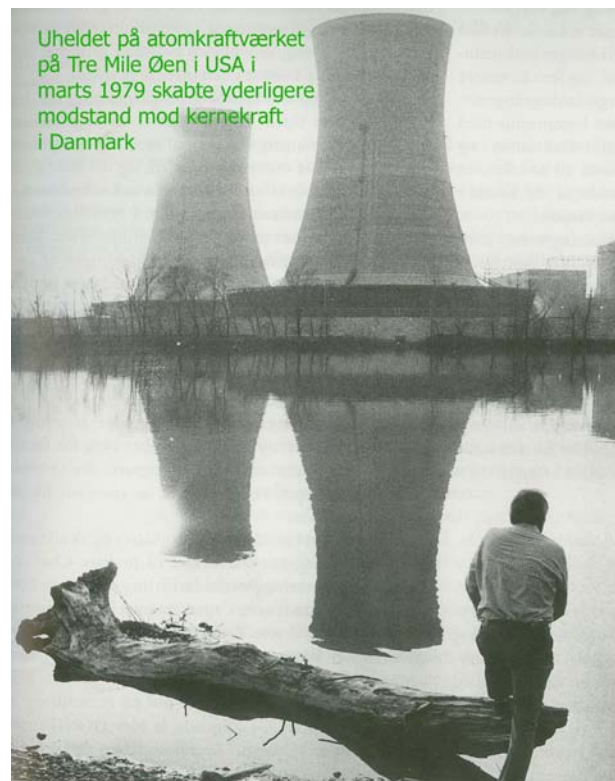
Det nye styre, der blev resultatet af den islamiske revolution i Iran blev en republik med et stærkt antivestligt præsteskab som den dominerende faktor.

Den islamiske revolution ændrede den eksisterende balance i Mellemøsten, og krisen blev yderligere

forværret, da krigen mellem Iran og Irak brød ud i september 1980. Tilførslen af olie til verdensmarkedet under den 8 år lange krig, der fulgte, faldt 10 %, mens priserne gik op.

Uheldet på Tre Mile Øen og ER 79

Sideløbende med forhandlingerne mellem Staten/DONG og DUC blev der arbejdet med forslag til rammerne for indførelse af naturgas i Danmark. Der blev også forhandlet med Ruhrgas om leverancer af gas for perioden 1982-84, hvor den første del af ledningsnettet ville være færdigt, men hvor man endnu ikke kunne få leverancer fra Nordsøen. Målet med den energipolitiske redegørelse ER 79 var at skabe rammerne for en flerstrengt energiforsyning, så det var nødvendigt, at de andre energiformer – kernekraft, kul og olie – også blev undersøgt. Ligesom de skulle placeres i forhold til hinanden i en overordnet ramme, der samtidig geografisk afgrænsede de forskellige energikilder i forhold til hinanden. Den energipolitiske redegørelse og dermed investeringerne i naturgassen skulle Folketinget tage stilling til den 29. og 30. marts 1979.

Den energipolitiske redegørelse ER 79 lå i forlængelse af den flerstrengede energipolitik i den energipolitiske plan fra 76. Hidtil var eneste reelle forbedringer energibesparelser og en øget anvendelse af kul (igen) i stedet for olie. Men da kullene også kom fra politisk turbulente områder som Polen og Sydafrika, så kunne der være brug for flere initiativer. I 1970erne kunne afhængigheden af olie kun mindskes ved brug af kul, og sådan ville det blive ved med at være, indtil naturgassen og kernekraften var realistiske alternativer.

For at fremme en mere effektiv udnyttelse af energien og virkeliggørelsen af den flerstrengede energiforsyning foreslog handelsminister Arne Christiansen vedtagelsen af lov om varmforsyning. Formålet var at fastlægge, hvilke dele af landet, der skulle have naturgas, og hvilke områder, der skulle forsynes med kraftvarme. Dermed var der lagt op til slagsmål på to områder: den lokale grænsedragning mellem de forskellige energiformer og spørgsmålet om, hvorvidt der i bestemte geografiske områder skulle gennemføres tilslutningspligt for fjernvarmen og naturgassen. Det første ville ikke spille nogen rolle for det samlede naturgasprojekt, men det gjorde *tilslutningspligten*. Blev der set bort fra den, ville naturgasprojektet blive mere kompliceret og mere usikkert. SV-regeringen var internt i splid med sig selv om tilslutningspligten, Venstre var skeptisk, fordi den satte det frie forbrugsvalg ud af kraft, Socialdemokratiet var derimod positive ud fra en overordnet vurdering af økonomien i projektet. I redegørelsen fra 1979

indgik kernekraften i energiforsyningen, og man håbede på, at de miljømæssige problemer, der var med de højaktive affald, ville være afklaret inden udgangen af 1980. Naturgassen var til varmeproduktion, mens kernekraften skulle bruges til produktion af el, der i 1978 blev produceret med kul eller olie.

Arne Christiansen fremlagde ER 79. I sin fremlæggelse lagde han vægt på uroen på det internationale energimarked, og situationen blev ridset op med mørke streger under ordet forsyningskriser og prisstigninger. Efter Arne Christiansens mening ville det derfor være uansvarligt, hvis regering og Folketing afskrev naturgassen. Venstremanden Arne Christiansen var dog bekymret for den statslige regulering, der blev påført energiforsyningen. Men samtidig understregede han, at energiforsyningen rejste problemer, der ikke kunne overlades til de almindelige markedsmekanismer. Alternativet til ingen regulering kunne let blive ingen forsyning. Naturgas og kernekraft var ikke alternativer, de var lige nødvendige. Den socialdemokratiske ledelse var med på kombinationen naturgas og kernekraft, og det var de stadig den 29. marts, da Folketinget diskuterede ER 79. Dagen følte mange tilhængere af kernekraft, at gulvtæppet blev trukket væk under dem. Den 28. marts strejkede et par pumper på kernekraftværket på Tre Mile Øen i Pennsylvania, svigtet blev fulgt af en række tekniske og menneskelige fejl og førte to dage senere til et mindre udslip af radioaktivitet og til en næsten nedsmeltet reaktor. Det usandsynlige var blevet til virkelighed, og frygten fik frit løb, og modstanden mod atomkraft voksede. I 1980 udsatte Folketinget beslutningen om kernekraft på ubestemt tid. 5 år senere blev atomkraften stemt ud af energiplanlægningen.

Lokale selskaber – men hvem skulle lede dem

DUC skulle producere gassen og DONG stå for søledningen, gasbehandlingen og transmissionen i Danmark. Men hvad der derefter skulle ske med naturgassen, og hvordan man fik den fordelt og solgt var fortsat uafklaret.

Handelsministeriets rapport fra 1968 gav udtryk for, at der skulle oprettes særlige distributions-selskaber, men den gav også udtryk for at oprettelsen af sådanne regionale distributionsselskaber ikke måtte gå ud over eventuelle stordriftsfordele.

Selve organiseringen af regionale selskaber kunne dog ske på mange måder. Det kunne være kommunerne alene, der stod for dem, eller det kunne være sammen med Dansk Gasforening, der repræsenterede bygasværkerne eller elselskaberne eller fjernvarmeværkerne. Der var mange, der gerne ville være med.

For de eksisterende forsyningsselskaber kunne naturgassen være en mulighed for at forstærke sin position på energimarkedet, men der var også risikoen for at tabe terræn og miste selvstændighed eller i bedste fald at se et stop for sine udbygningsplaner og bevare status quo. Derfor drejede det sig om at opnå største mulig indflydelse på naturgasprojektet, eller at forhindre at konkurrenterne kunne true ens position og selvstændighed med projektet.

Med naturgassen ville man komme til at indføre et nyt element på markedet, der pga. sit investeringsbehov krævede en hurtig markedsopbygning og en væsentlig andel af markedet for at det kunne blive rentabelt. Derfor ville det forrykke forholdet mellem de hidtidige aktører på energimarkedet, der var etableret som et resultat af historien og diverse tilpasninger og udbygninger.

Handelsministeriet ønskede kommunerne inddraget i naturgasprojektet, og Handelsministeriet fremsatte i 1972-74 et forslag til Kommunernes Kulkontor om at gøre kommunerne til halvpart-nere i Dansk Naturgas. Men på Kommunernes Kulkontor, der stod for de fælles energiindkøb til kommunerne, og i Kommunernes Landsforening kunne man ikke rigtigt se ideen i det endsige realisme i naturgasprojektet. Gradvist fik man dog øje for sagen. Ikke mindst efter revisionen af elforsyningsloven, der skete i perioden 1974-76. Kommunerne følte sig tilsidesat i forbindelse med revisionen og mente ikke, at de havde fået den fornødne indflydelse, der i stedet var gået til centraladministrationen og elselskaberne, der var blevet styrket ved revisionen - på kommunernes bekostning. I kommunerne så man nødig en gentagelse af dette på naturgassens område.

På naturgaskonferencen i 1976, hvor der var deltagere fra KL/Kommunernes Landsforening, elværkerne, de kommunale gasværker, fjernvarmeværkerne og DONG, var handelsminister Erling Jensen hovedtaler. Erling

Jensen opfordrede KL til at udarbejde modeller for, hvordan naturgas-forsyningen kunne etableres. Det resulterede i forslaget om at opdele landet i nogle få store regioner. Spørgsmålet var dog stadig, hvem der skulle lede dem, og der var flere fløje i kommunerne. En fløj støttede elselskaberne, som med en ny struktur ville kunne stå for naturgasdistributionen, mens en anden fløj gik imod en ændret struktur og dermed hindrede, at elselskaber ville kunne stå for naturgassen. De ønskede i stedet et uafhængigt kommunalt selskab. Denne fløj fik støtte fra Foreningen Dansk Gas og i første omgang også Fjernvarmeforeningen, der heller ikke ønskede, at elselskaberne fik for stor magt på energimarkedet. Da det slag var vundet blev også Fjernvarmeforeningen mere lunkne og bange for den nye stærke aktør.

I kampen om naturgassen, som især kom til at stå mellem elselskaberne og Kommunernes Landsforening, kom KL bedst ud. I de 5 regionale planlægnings-selskaber, der blev resultatet, fik primærkommunerne 15 ud af 25 pladser og dermed flertallet og fat i den lange ende.

Kommunerne danner Energisekretariatet i 1977 og tager føringen

KL/Kommunernes Landsforening tog fra 1976/77 teten overfor primærkommunerne via de amtslige kommuneforeninger og via Energisekretariatet, der fra 1977 blev det centrale led i forundersøgelserne, som kom til at bane vejen for kommunernes stærke position i planlægnings-selskaberne. KL var i samklang med baglandet, som det passede udmærket, så kort tid efter kommunalreformen, at kunne markere sig i forhold til stat, amter og forsyningsselskaber.

Kommunerne fik en stærk opbakning fra DONG:

- Fordi de kunne bidrage med den politiske opbakning til projektet
- Fordi de havde erfaring med energiforsyning gennem den danske *tradition* for at kommunerne stod for ejerskabet og driften af gas- og vandværker
- Fordi de kunne gøre den nødvendige indsats for at afsætte gassen. Det ville være svært for et statsligt aktieselskab at sælge lokalt uden at blive udsat for kritik for at favorisere nogle kunder og områder frem for andre. Frygten for at høre ordet 'københavnneri' var stor.

Dertil kom at kommunernes centrale placering ville udelukke elforsyningsselskaberne fra distributionsopgaven eller i det mindste minimere deres indflydelse på den. Set fra DONGS side ville det nemlig blive svært at sikre den overordnede styring og planlægning af projektet, hvis de lokalt stærke elselskaber skulle stå for distribution og salg. Naturgassen kunne i den sammenhæng let blive underlagt elselskabernes interesser, også når det ikke var hensigtsmæssigt ud fra en overordnet planlægning. Derfor foretrak man et uafhængigt selskab med en stærk kommunal indflydelse.

DONG pressede længe på for at få etableret lokale distributionsselskaber, og specielt da man gik i gang med forhandlingerne med DUC i 1978 om køb af gas fra Nordsøen pressede man på for at få tempo i processen. Samtidig vidnede udmeldingerne fra DONG om, at man var lidt skeptisk overfor, om kommunerne nu også kunne håndtere salget af naturgassen professionelt, og om de havde de merkantile evner, der skulle til. Selvom DONG helst ikke ville sælge selv, ville DONG dog gerne være med til at klare opgaverne og fungere som promotor i salgsarbejdet.

Kommunernes Landsforening besluttede i begyndelsen af 1978, at der skulle oprettes 4 eller 5 regionale planlægnings-selskaber samt et fællesråd, der sammen med KLs energisekretariat koordinerede de regionale selskabers fællesinteresser. Efter Marienborg-forliget i august 1978 gik det stærkt, og energisekretariatet i KL var så aktivt og dygtigt i arbejdet med at koordinere energiforsyningen i landet, at det blev formanden for Fjernvarmeforeningen Lennart Larsen for meget, og han kritiserede åbenlyst KLs og energisekretariatets markante koordinering.

Elselskaberne og kraftværkerne blev i planlægningsarbejdet udmanøvreret fra indflydelse på de fremtidige driftselskaber, fordi kraftværkerne som storkunder kunne forhandle direkte med DONG og altså ikke skulle handle med de regionale selskaber. Det forhindrede elforsyningen i at kunne rejse legitime krav om indflydelse på selskabernes drift. Senere kom DONG og de regionale selskaber dog til at diskutere grænserne for, hvem der var storkunder.

Det har siden hen været drøftet om ikke oprettelsen af de 5 regionale selskaber der blev resultatet var 2-3 selskaber for mange. Der var også i Jylland ønske om én jysk region, men det ønskede man ikke i KL, da man frygtede, at den ville blive for magtfuld i forhold til KL, så hellere et opdelt og svagere Jylland. Siden hen er selskaberne blevet lagt sammen – men ikke på den mest hensigts-mæssige måde ud fra en geografisk betragtning. Nutidens infrastruktur gør dog, at det har mindre betydning.

De regionale selskaber dannes og begynder at markedsføre gassen

De regionale planlægningselskaber, der var blevet etableret i foråret 1978, blev efter vedtagelsen af indførelsen af naturgas 30. maj 1979 omdannet til regionale selskaber. Naturgas Syd blev som det første selskab stiftet i sommeren 79, i løbet af det kommende år blev HNG/Hovedstadsregionens Naturgas, Naturgas Sjælland og Naturgas Fyn stiftet. Først da Folketinget i 1982 traf beslutning om at udvide naturgasnettet til Nordjylland kom Naturgas Midt-Nord med.

Naturgas Syd fik fra starten en særstilling, fordi dette selskab skulle planlægge det naturgasnet, der allerede fra 1982 skulle distribuere den naturgas, der var købt i Tyskland.

Men tanken var at HNG skulle være det suverænt største selskab og dække det tætbefolkede hovedstadsområde samt en tredjedel af Sjælland. De øvrige 4 selskaber skulle være mindre, men nogenlunde lige store. Sådan kom det ikke til at gå. Naturgas Syd blev væsentlig større end planlagt. Her ønskede man at gå sine egne veje, og det blev tydeligt markeret i de følgende år.

Her kan De få ren besked om naturgas.

Uanset om beslutningen er taget eller De overvejer naturgas som en mulig løsning på Deres energibehov, kan De altid ringe til HNG og få svar på Deres spørgsmål. Vi henviser også gerne til en VVS-installatør med samarbejdsaf-tale med HNG.

Telefonnummeret er ens for alle, men for at få ren besked om specielle spørgsmål, skal De henvende Dem til specielle afdelinger. Vi glæder os til at høre fra Dem. HNG's telefonnummer er 31 67 44 88, og vi svarer alle hver-dage mellem 8.30 og 16.00.

SALGSADFDELINGEN:
lokal 6119 svarer på spørgsmål om gasleveringsaftale, pris for pakke-løsning, rabatmuligheder mv.

STIKLEDNINGSAFDELINGEN:
lokal 6115 svarer på spørgsmål om stikledningsarbejdet.

INSTALLATIONSADFDELINGEN:
lokal 6114 svarer på spørgsmål om installationen.

FINANSIERINGSGRUPPEN:
lokal 2118 giver råd i spørgsmål om finansiering.

KUNDEREGNSKAB:
lokal 6100 svarer på spørgsmål om udbetaling af rabat.

Opstår der problemer med Deres naturgasinstallation, kan De døgnet rundt og hele året rundt ringe til HNG's vagtcentral på tlf. 39 69 56 11.

I beregningsgrundlaget for 1979 indstillingen til Folketinget var der forudsat en 'tilslutningspligt' til naturgasnettet. På den baggrund forventedes der en hurtig opbygningstakt på parcelhusmarkedet med 30 % det første år og en opbygning til 90 % i løbet af 7 år.

Tilslutningspligten gled ud af lovforslaget på grund af intern uenighed i SV-regeringen. Venstre ønskede ikke at tilsidesætte den enkelte borgers frie valg af energikilde ved at gennemføre en centralt udmeldt tilslutningspligt. I stedet blev tilslutningspligten en mulighed, som de enkelte kommuner kunne bruge. Så godt som alle kommuner indførte tilslutningspligt for nybyggeri, men kun meget få kommuner, anvendte tilslutningspligt i områder med eksisterende bebyggelse.

Den manglende tilslutningspligt forringede naturgasprojektets økonomiske grundlag. For at modvirke dette mest muligt satsede DONG og de regionale selskaber på en markant markedsføring og salgsindsats. 6 år efter introduktionen dækkede naturgassen i eksempelvis HNGs

område 50 % af parcelhusmarkedet, men opbygningstakten blev langsommere end forudsat i 1979.

Markedsføringen og salgsarbejdet blev en meget væsentlig del af de regionale selskabers arbejde fra introduktionen af gassen i 1982 og frem til midten af 1990'erne. I 1970'erne var baggrunden for indførelsen af naturgassen forsyningssikkerhed, men i 1980'erne blev prisen en faktor igen sammen med det rene miljø, der især i 1990'erne har været med til at sælge gassen.

I begyndelsen af 1980'erne kendte forbrugerne ikke meget til gassen, og varen var slet ikke på markedet, så mange forbrugere ville vente og se: 'Vi ta'r stilling, når og hvis gassen kommer', var holdningen, så information var nødvendig, hvis man skulle sælge, og gasselskaberne gik i gang med at informere 'parcelhusfolket' om hvorfor naturgas? Hvad er naturgas? Naturgassens fordele frem for oliefyring? Privatøkonomi ved skift til naturgas?

Selskaberne sendte direct mail, deltog i grundejerforeningsmøder, holdt borgermøder, lavede udstillingsaktivitet, infocentre og salgssteder for at råde bod på den manglende viden. Dertil kom salgskonsulenternes kundebesøg med blomster og salgsmateriale. Markedsføringen kostede – og var en ekstraudgift i forhold til de udgifter - man havde regnet med ved lovens indførelse i 1979. Den manglende tilslutningspligt kostede kroner, men sikrede på den anden side den enkelte borgers frie valg af energi. I den første fase var markedsføringen primært informativ men fra midten af 1980'erne blev den mere tilbudsorienteret. Man kunne nu få '*Naturgas på prøve – fuld tilfredshed eller olien tilbage*'.

Mens kunderne ventede på, at naturgassen blev introduceret i deres område fik de flaskegas på tank.

Balladen i naturgassen

Naturgasprojektet skulle være klart i Syde og Sønderjylland 2 år før end i de øvrige dele af landet. Forhandlingerne blev derfor i første omgang koncentreret om en aftale mellem DONG og Planlægningselskabet for Syd- og Sønderjylland, det senere Naturgas Syd. Forhandlingerne resulterede i en midlertidig aftale - *Rammeaftalen*. Aftalen var udtryk for et kompromis mellem to parter med meget forskellige interesser og opfattelser af hvad naturgasprojektet skulle bruges til, derfor var en del af kompromisset, at den kun skulle gælde for Naturgas Syd og i 2 år. Aftalen indebar betydelige økonomiske garantier fra DONG til Naturgas Syd vedrørende projektøkonomien, ingen 'take-or-pay' og en lavere pris for naturgassen end i regeringens indstilling fra 1979.

Naturgas Syd havde en bestyrelse med andre ambitioner end dem, der oprindeligt var tænkt ind i projektet.

Det borgerlige flertal i de sydjyske kommuner havde en anden dagsorden end deres partifæller på Christiansborg, og de gik med stor energi i gang med at realisere det projekt, som deres partifæller på Christiansborg ikke var voldsomt vilde med. På dagsordenen i Syd- og Sønderjylland stod ikke bare energiforsyning, der var også et stort ønske om at give området et erhvervsmæssigt løft ved eksempelvis at stifte og støtte nye lokale virksomheder. Naturgassen skulle komme hele regionen til gode. Den jyske selvstændighedstrang var stærk og blev udtrykt af Borgmester Arne Hansen, Vejen, 'Vi vil selv bestemme her', og der skulle ikke komme nogen fra København og blande sig i, hvordan tingene skulle gøres.

Rammeaftalen overførte de økonomiske risici fra Naturgas Syd til DONG, og derfor ville man fra DONG gerne indvirke på udbygningstakten, og man fandt den var større, end det var kommercielt forsvarligt for området. Uenigheden mellem DONG og Naturgas Syd var stor og indvirkede stærkt på hele naturgasprojektet og udbygningstakten i de øvrige dele af landet.

Forhandlingerne mellem DONG og de øvrige regionale selskaber blev knap så hårde, men forhandlingerne her afspejlede klart de modsatrettede interesser, der var i projektet mellem de nationale og regionale interesser. DONG ønskede at sælge naturgassen til distributionsselskaberne til den pris DONG betalte DUC/A.P. Møller med tillæg til dækning af DONGs egne omkostninger og fortjeneste. DONG ønskede at levere på take-or-pay vilkår, dvs. de regionale selskaber skulle betale naturgassen, uanset om de aftog den eller ej.

De regionale selskaber var omvendt interesseret i en kontrakt, som ville give dem sikkerhed for en rimelig omkostningsdækning og mulighed for afvikling af gælden uanset de store usikkerheder om afsætning, salgspriser og omkostninger. En take-or-pay aftale blev derfor totalt afvist. Som udgangspunkt var de regionale selskaber skeptiske over for de forudsætninger, der var opstillet af DONG med hensyn til

TIL STØRRE HUSE OG EJENDOMME

Få fremtidens energi i hus til rene nettopriser

opbygningstakt og driftsomkostninger. De betragtede dem som urealistiske og ville derfor ikke bære konsekvenserne af dem.

Der var også klare interessekonflikter mellem de forskellige regionale selskaber. Deres markeder var forskellige, på Sjælland og Fyn solgte selskaberne mest naturgas til opvarmning, mens de jyske selskaber havde stor afsætning til industrien.

Med hensyn til udbygningen af ledningsnettet var der også meget forskellige holdninger mellem de forskellige selskaber. Selskaberne på Sjælland og Fyn anlagde en mere forsigtig vurdering end selskaberne i Jylland - og ikke mindst Naturgas Syd gjorde.

På Øerne ønskede man ikke

via den fælles økonomi at skulle betale til jysk egnsudvikling.

Balladen om naturgasprojektet – staten griber ind

I 1982 indgik DONG og de øvrige regionale selskaber en aftale – *Fællesaftalen*. På det tidspunkt var energibesparelserne begyndt at slå igennem, og priserne på olie- og naturgas var faldet til skade for projektets økonomi.

De regionale selskaber blev under forhandlingerne endnu mere overbeviste om, at de ikke ville påtage sig risikoen for markedsgrundlag, priser og omkostninger. I Naturgas Syds område var man begyndt i praksis at kunne se, at omkostningerne i indstillingen til loven om indførelse af naturgas i 1979 var klart undervurderede, og omvendt at markedet og de mulige salgspriser var overvurderede, ikke mindst fordi det

blev op til kommunerne at indføre tilslutningspligt lokalt.

DONGs oplevelser med Naturgas Syds ekspansionstrang betød omvendt, at DONG lagde vægt på indflydelse på markedsopbygningen og salgsvilkår, specielt til de store kunder - fjernvarme-værker og industrien.

Kompromisset blev Fællesaftalen. Princippet i den var, at et evt. regionalt underskud skulle dækkes af DONG, og derfor skulle DONG have indflydelse på de regionale selskaber. Udbygningen af ledningsnettet skulle aftales i fællesskab, og selskaberne skulle arbejde for at opnå det bedst mulige resultat, hvorefter det skulle deles, så alle inklusive DONG fik afviklet gælden på samme tidspunkt.

Med 'Fællesaftalen' var der etableret en adskillelse af dispositionsret og ansvar, og det resulterede i uendelige diskussioner om andre selskabers omkostninger. Brugte et selskab en krone ekstra, ville de øvrige selskaber i praksis komme til at betale de 80 øre.

I de første tre år af sin levetid oplevede naturgasprojektet ingen væsentlige indgreb fra landspolitikerne, men i 1983/84 kom den første serie indgreb. De var fremprovokeret af begyndende bekymring over projektets økonomi og af de fortsatte stridigheder mellem Naturgas Syd og DONG. Stridighederne drejede sig om trykket og dimensioneringen på ledningsnettet, samarbejdsprocedurer og forhandlingerne om de delaftaler, der skulle følge op på aftalen fra 1981. Der var også strid om hvem der skulle forsyne industrikunderne. DONG må bøje sig for Naturgas Syd på disse punkter, men til gengæld får DONG held til at få energiministerens medhold i at Naturgas Syd skal over på 'Fællesaftalen'. Naturgas Syd kommer med i 1984, og dermed blev de regionale selskaber nødt til at samarbejde i forhold til DONG, og det lettede mangt for DONG.

Naturgasprojektets økonomiske grundlag skred både på grund af resultatet af forhandlingerne med de regionale selskaber og pga. de voldsomme prisstigninger på olie, der havde fået folk til at spare mere på energien end forudsat. Der blev isoleret og salget til opvarmning faldt. Dernæst forsvandt en del attraktive naturgasmarkeder, fordi store byområder i kølvandet på de høje oliepriser var blevet udlagt til kraftvarme i stedet for naturgas.

I 1981-82 valgte energiminister Poul Nielson at gå økonomien efter i sømmene. Resultatet var ikke opmuntrende. Hvis man skulle afsætte de budgetterede 2,5 mia. kubikmeter om året, ville det kræve betydeligt flere kunder. En udvidelse, så naturgasnettet kom til at dække hele landet, ville koste det dobbelte af det oprindeligt forudsat. I 1982 besluttede regeringen at bide i det sure æble og forsyne den sidste tredjedel af landet med naturgas, nemlig Midt- og Nordjylland. Alt i alt betød de ændrede markedsforhold, at der måtte investeres mere end dobbelt så meget som oprindeligt forudsat for at sælge en kubikmeter naturgas. Det fik ikke alarmklokkerne til at ringe. Selv med de stærkt forringede økonomiske udsigter var naturgasprojektet stadig en god forretning. Det sørgede de høje oliepriser for.

I 1983 udarbejdede de regionale selskaber atter nye anlægsbudgetter, og igen blev tallene justeret op, denne gang fra fem til seks mia. kroner. Nu blev landspolitikerne bekymrede.

Dronning Margrethe indvier naturgasnettet og der kommer ro over feltet

Den 1.10.1984 er den anden store mærkedag i naturgassens historie. Den dag indviede Dronning Margrethe det samlede naturgasnet i Danmark.

Årene 1979-84 var en opbygningsperiode, der blev bygget gasbehandlingsanlæg og lager-faciliteter, og anlægstoget med nedlæggelse af søledningen til havs og landleddningen til lands kørte efter planerne, så gassen kunne komme i land planmæssigt. Graveaktiviteten var ikke blot stor hos DONG. Arkæologerne, der gik foran gravemaskinerne, gravede også på livet løs i det, der er blevet kaldt 'Danmarks længste udgravning', og der blev før nedlæggelsen af rørene gjort mange fine arkæologiske fund.

Mens man i DONG kunne glæde sig over at det tekniske arbejde skred frem som det skulle, ville den DONG medarbejder, der stak snuden op fra plovfuren, kunne opleve at det føg med beskyldninger fra politikere - og i pressen.

Fra 1982/83 var DONGs aktiviteter genstand for hyppige diskussioner i Folketinget. Den politiske vindretning skiftede da den konservative Poul Schlüter i 1982 overtog regeringsmagten efter Anker

Jørgensen. Den nye regering nedsatte en gruppe bestående af embedsmænd fra energi- finans, og statsministeriet, der skulle overveje radikale ændringer i naturgasprojektet.

Socialdemokratiet, der sammen med Venstre, var med til at bane vejen for naturgasprojektet, havde trods regeringsskiftet fortsat stor indflydelse på energipolitikken. I 1983 blev loven om DONG vedtaget. Her fik det 'energipolitiske flertal' uden om regeringen vedtaget, at DONG skulle drives efter aktieselskabsloven og på forretningsmæssigt grundlag, og at bestyrelsen var ansvarlig for selskabet. Regeringen og energiministeren havde ønsket, at DONGs aktiviteter blev underlagt direkte politisk styring, og at energiministeren skulle have afgørende indflydelse på den daglige drift.

Med vedtagelsen af loven fik DONG et repræsentantskab, der skulle føre tilsyn med bestyrelsens og direktionens arbejde, det kom til at betyde, at mange af de politiske diskussioner om selskabet kom til at foregå i repræsentantskabet i stedet for i Folketinget.

DONG fortsatte, men det gjorde den arbejdende bestyrelsesformand Jens Christensen ikke. Regeringen kunne ikke leve med en bestyrelse, der var på bølgelængde med det energipolitiske flertal og på konfrontationskurs med ejeren, Energiministeriet og Finansministeriet. I efteråret 1983 blev der udpeget en ny bestyrelse, der bestod af departementscheferne for stats-, finans- og energiministeriet samt private erhvervsfolk. Departementschef Holger Lavesen blev arbejdende bestyrelsesformand. Energiministeren fik dermed ændret DONGs måde at fungere på og blev fri for alliancen mellem det energipolitiske flertal og DONGs bestyrelse.

Den nye bestyrelses første opgave var at rekonstruere selskabets økonomi og skabe et forretningsmæssigt grundlag for den fremtidige drift. Her viste en væsentlig kapitaltilførsel sig nødvendig, og i 1984 blev der indgået et politisk forlig mellem regeringen og Socialdemokratiet, der indebar, at DONG skulle tilføres en milliard kroner. Beløbet blev hovedsagligt tilført som aktiekapital men også som lån.

Rekonstruktionen skabte et realistisk økonomisk grundlag for selskabets drift. En realistisk økonomi og den politiske afklaring af rammerne for DONGs virksomhed har siden givet bestyrelsen den handlefrihed, der er nødvendig for at kunne fungere på markedsmæssige præmisser.

Aftalen om den første levering af naturgas – 1979

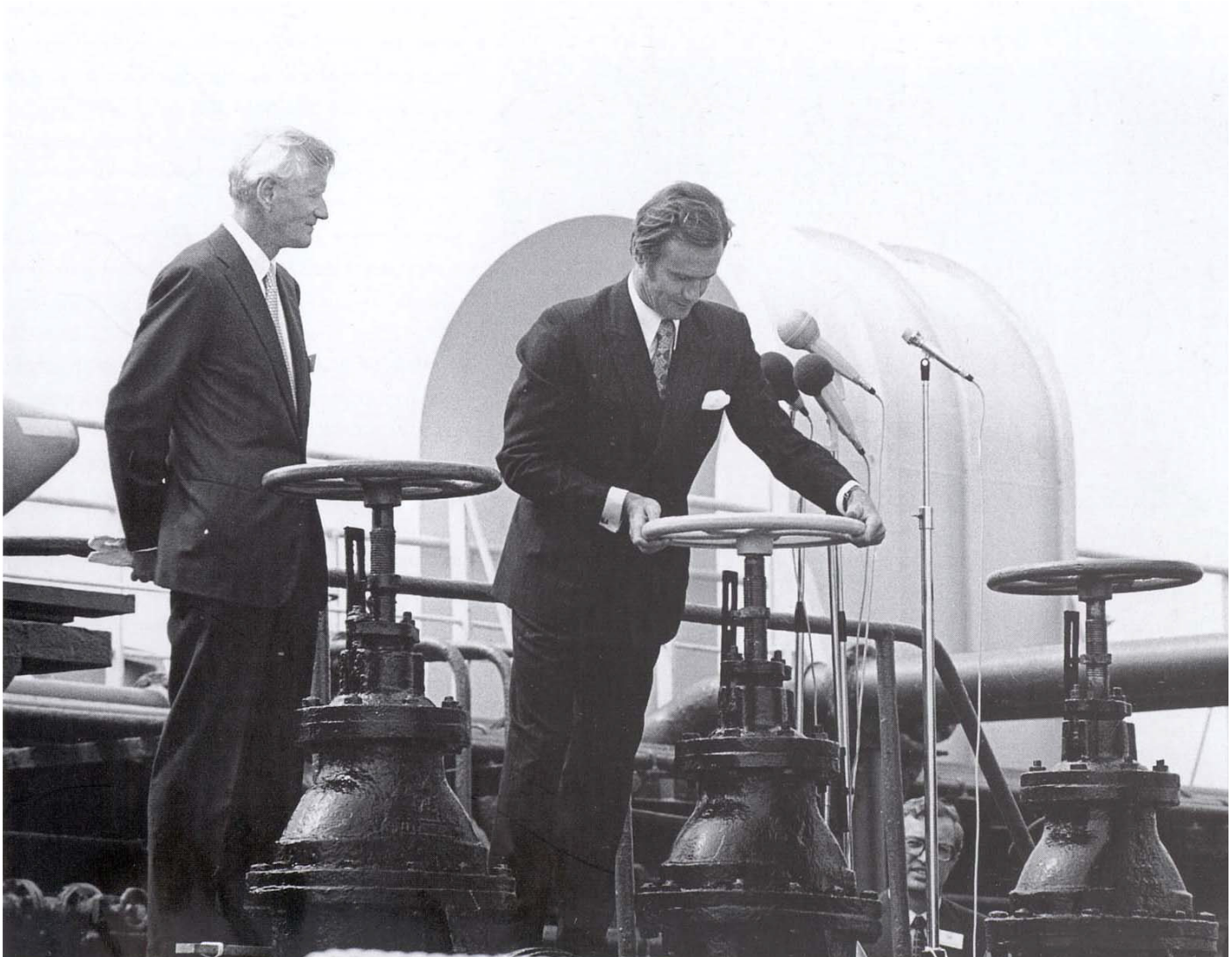
Staten repræsenteret ved DONG og Dansk Undergrunds Consortium og A.P. Møller indgik kontrakt om levering af gas fra Nordsøen i 1979, og da naturgassen kom i land i 1984, var det 20 år efter at selve efterforskningen var gået i gang til havs.

Det første fund af olie blev gjort i 1966 og det første naturgas blev fundet i 1968. Men det var først i 1971, at DUC fandt olie - i Dan Feltet, der var værd at udnytte. Efter fundet fik A.P. Møller og DUC travlt, da den 'eneretsbevilling' A.P. Møller fik i 1962 fastslog, at der skulle være indledt en produktion af kulbrinter inden 10 år, ellers ville DUC miste bevillingen.

I USA byggede man tre platforme, en til udvinding af olie, en til rensning og behandling af olien, og en til 'afbrænding af gas'. De tre platforme blev bugseret ud i Nordsøen, hvor deres lange ben blev hamret ned i havbunden. Den første produktion af olie kom i land den 4. juli 1972 og dermed 4 dage før eneretsbevillingen ville være udløbet.

Man finder ofte både olie og naturgas i de samme geologiske lag i undergrunden, men da den første olie kom i land kunne naturgassen ikke bruges til noget, og den blev brændt af på platformen. Der var heller ikke mange der interesserede sig for afbrændingen af naturgassen før oliekrisen i 1973. I Holland havde man efter fundet af olie og gas i 1959 fået ført en gasledning ind til land, og naturgassen blev brugt til opvarmning og madlavning, så man kendte til anvendelsesmulighederne.

Forhandlingerne om naturgassen mellem regeringen og A.P. Møller førte i 1976 til en aftale, hvor der kom restriktioner vedrørende afbrænding af gas ved olieindvindingen, ligesom A.P. Møller forpligtede sig til at undersøge mulighederne for en økonomisk udnyttelse af gassen fra 3 af de hidtidige fund inden 1. maj 1978 og for det fjerde fund inden udgangen af 1978. I samme aftale gik DUC også med til trinvis tilbagelevering

af arealer til staten.

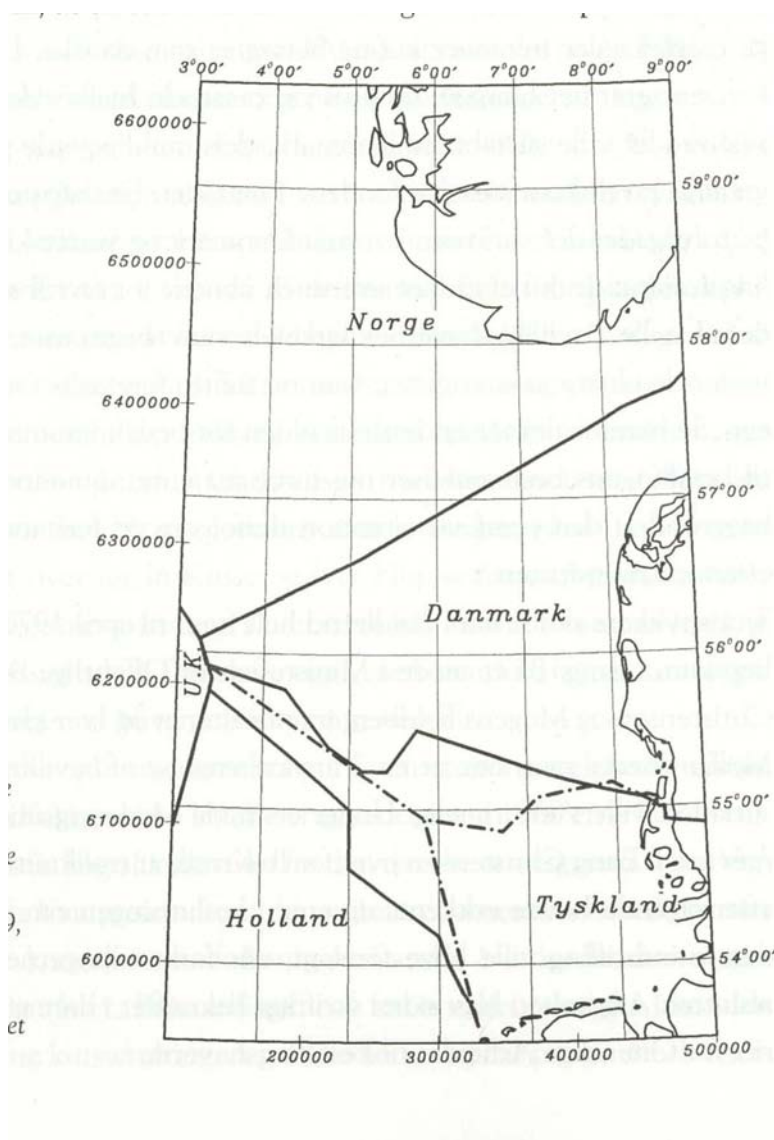
Resultatet blev, at DUC og DONG i 1978 begyndte forhandlinger om salg af naturgas fra Nordsøen. Efter en god tids varighed og en del uenighed resulterede forhandlingerne alligevel med venstreministeren Arne Christiansen for bordenden i en aftale om levering af naturgas i februar 1979. Den anden energikrise var da blevet en realitet.

Den anden energikrise bevirkede at den politiske interesse for A.P. Møllers eneretsbevilling kom i fokus. Samtidig dannede socialdemokratiet regering i 1979, og det medvirkede også til at den politiske interesse for Nordsøbevillingen blev forstærket. Oprettelsen af et *energiministerium* var i sig selv en markering af, at området fik en højere prioritet.

Regeringens nye energiminister Poul Nielson meddelte A.P. Møller, at regeringen ønskede bevillingen ændret. Staten ville have det meste af undergrunden tilbage, forkøbsret til halvdelen af DUCs olie og en olierørledning ind til land. A.P. Møller tilbød at tilbagelevere 75 % af undergrunden, men regeringen stod fast og gik i gang med at forberede en lov om overtagelse – eller nationalisering – af A.P. Møllers rettigheder til undergrunden. I lovsproget kom det til at hedde 'erstatningsfri regulering' af koncessionen.

Striden om A.P. Møllers bevilling i Nordsøen fandt vej til aviserne, men 'dramaet' forduftede, da parterne efter hemmelige forhandlinger kunne enes om en aftale i 1981. I aftalen forpligtede A.P. Møller sig til at tilbagelevere 98 % af undergrunden inden 1986, men A.P. Møller beholdt det sydvestlige hjørne, hvor der allerede var fundet olie og gas, og hvor der var foretaget investeringer. A.P. Møller skulle også betale for en olierørledning ind til land, og staten fik forkøbsret til 40 % af olien.

Hvem ejer havbunden?

Ejerskabet til havbunden blev aktuelt, da man rundt omkring i verden begyndte at søge efter gas og olie. FN resolutionen fra 1958 sagde, at en kyststat måtte udnytte havbunden ud til 200 meters dybde. Ved dybder mindre end 200 meter som i Nordsøen måtte man dele efter midterdelingsprincippet, dvs. trække grænsen midt i mellem to kyststater. Det kunne både Danmark, Norge og England enes om i 1965, men Tyskland protesterede over den tildeling midterdelingsprincippet ville give. Kysten krummer indad, så tyskerne ville kun få en lille del af Nordsøen. Det Tyskland ønskede var blandt andet retten til den del af Nordsøen som Dansk Undergrunds Consortium arbejdede i. Tyskland klagede til Den internationale Domstol i Haag. Dansk Undergrunds Consortiums arbejde lå derfor stille i perioden 1969-71. Tyskland fik ret, og domstolen pålagde Danmark og Holland at give Tyskland en større del af havbunden. I 1971 blev man enige om den opdeling vi har i dag.

Det fik stor betydning, at Dansk Undergrunds Consortium og A.P. Møller allerede havde boret og fundet olie.

Danmark fik nemlig lov at beholde det område, hvor fundene var gjort. Det er i denne del af den danske undergrund, at de fleste af DUCs produktionsplatforme står i dag.

Gasaftalen 1987

Det brede forlig i april 1984 gav en vis arbejdsro omkring naturgasprojektet. Gassen fra Nordsøfeltene begyndte at strømme i rørene fra 1. oktober 1984. DONG havde som planlagt oprettet et datterselskab, Dangas, som sammen med de regionale selskaber havde ansvaret for naturgassen. Både energiministeren og gasselskaber håbede og forventede, at oprettelsen af Dangas ville forbedre samarbejdet inden for naturgasprojektet.

Fremtiden så lysere ud, men alle problemer var langt fra løst. Og nye stødte til.

Forliget medførte, at staten skød flere penge i projektet, der blev lagt et nyt langtidsbudget, og der blev gennemført besparelser. Men som det var ved at blive normalt, ændrede olieprisen sig voldsomt. I 1985 kostede en tønde olie 27 dollar, og dollarkursen var 11 kr. Året efter kostede olien 14,5 dollar og kursen faldt støt og roligt og nåede 6 kr. i 1992. Skulle bunden definitivt gå ud af naturgassen økonomi? De faldende priser blev dog delvist afværget med et større salg og en bedre styring af omkostningerne, og interessen for naturgas voksede hurtigere end beregnet, fordi afgifterne på de andre energiformer blev hævet. Gassen blev forholdsvis billigere.

Et af de vigtigste udestående problemer var forholdet mellem de regionale selskaber og DONG. Der var uklarhed om det økonomiske ansvar og i hvilken grad de enkelte selskaber frit kunne disponere, fx i forhold til fastsættelse af priser over for kunderne. Disse temaer kom til at stå øverst på dagsordenen, da aftalen fra 1984 skulle genforhandles i 1987.

Dangas ønskede, at selskaberne blev fuldstændig selvstændiggjort i forhold til hinanden, og at de blev ansvarlige for egne dispositioner. Dernæst så Dangas gerne, at den politiske indflydelse blev begrænset mest muligt. Forholdet skulle så vidt muligt være et sælger-køber forhold.

De regionale selskaber ville på deres side gerne bevare en vis økonomisk sammenhæng mellem selskaberne, hvilket betød, at Dangas skulle påtage sig en væsentlig del af det økonomiske ansvar. Dernæst var de enige om, at det ville være en fordel, at de fik et selvstændigt ansvar for salgspolitikken.

Endelig var kommunale kapitalindskud i naturgasprojektet fremme i forhandlingerne, men det blev taget af bordet igen.

De vanskelige og langvarige forhandlinger endte – som det hører sig til – med, at der blev givet og taget.

Dangas accepterede, at skærme de regionale selskaber af mod højere energiafgifter. Det blev gjort på den måde, at Dangas både påtog sig risikoen og muligheden for gevinst ved store udsving, mens begge dele blev delt ved små udsving.

Den værste knast i forhandlingerne var arbejdsdelingen i forhold til de forskellige kunder: private, industri og kraft- varmeværker. De regionale selskaber fik sat priserne ned.

Aftalen blev indgået 4. juni 1987. Alt i alt gav den en større adskillelse af selskabernes økonomi. De enkelte selskaber fik større selvstændighed uden at der var tale om en fuldstændig adskillelse.

Aftalen var også et skridt i retning af, at det var gassens konkurrenceevne og markedsvilkår og ikke politiske aftaler, der var grundlaget for forholdet mellem de seks gasselskaber.

Den sammenknytning, der stadig var tilbage, gjaldt priser og energiafgifter. Begge dele skulle vise sig at

få stor betydning for selskaberne.

I 1999 overtog DONG Naturgas Syd og indgik en principaftale med Hovedstadens Naturgasselskab og Naturgasselskab Midt-Nord. Efter en aftale med Naturgas Fyn og Naturgas Sjælland var 4. juni aftalen et overstået kapitel, og der var skabt en ny struktur for den danske naturgas.

Gas, gas, mere gas

I 1980'erne blev der udvundet og solgt gas som aldrig før. "Århundredets gashandel" lød det, da det norske Statoil i 1986 solgte de to felter Troll og Sleipner til Tyskland, Frankrig, Holland og Belgien. Den solgte mængde – 450 mia. m³ – berettigede til betegnelsen. Reserverne var langt større.

Sammenlignet hermed synede den danske naturgas ikke af meget. Det var og blev et lille hjørne i et stort europæisk projekt, hvor nettet lignede et edderkoppespind, hvor omsætningen steg, og hvor indtjeningen voksede. Naturgassen var det blå guld.

Men det danske naturgasprojekt var på vej ind i en rivende udvikling. Flere og flere danskere sagde farvel til det udtjente og ildelugtende oliefyrtil for fordel for den mere miljørigtige og moderne naturgas. Der blev imidlertid også plads til eksport af gassen fra de danske felter.

Da naturgassen blev projekteret blev det aftalt, at DONG skulle importere gas fra det tyske Ruhrgas, som Naturgas Syd kunne sælge i det sydlige Jylland i de to år, der blev brugt til at afprøve nettet. Derefter skulle DONG eksportere til Tyskland. Der blev ligeledes indgået en aftale om eksport til Sydsverige. Fra 1985 steg den samlede eksport støt og roligt. Frem til 1996 var stigningen størst i eksporten til Sverige.

Udbuddet på det europæiske marked var så stort, at der opstod forventninger om overforsyning. Sammen med de faldende oliepriser lagde det et vist pres på priserne for naturgas. DONG forsøgte at få DUC til at forhandle om prisen. Det lykkedes ikke.

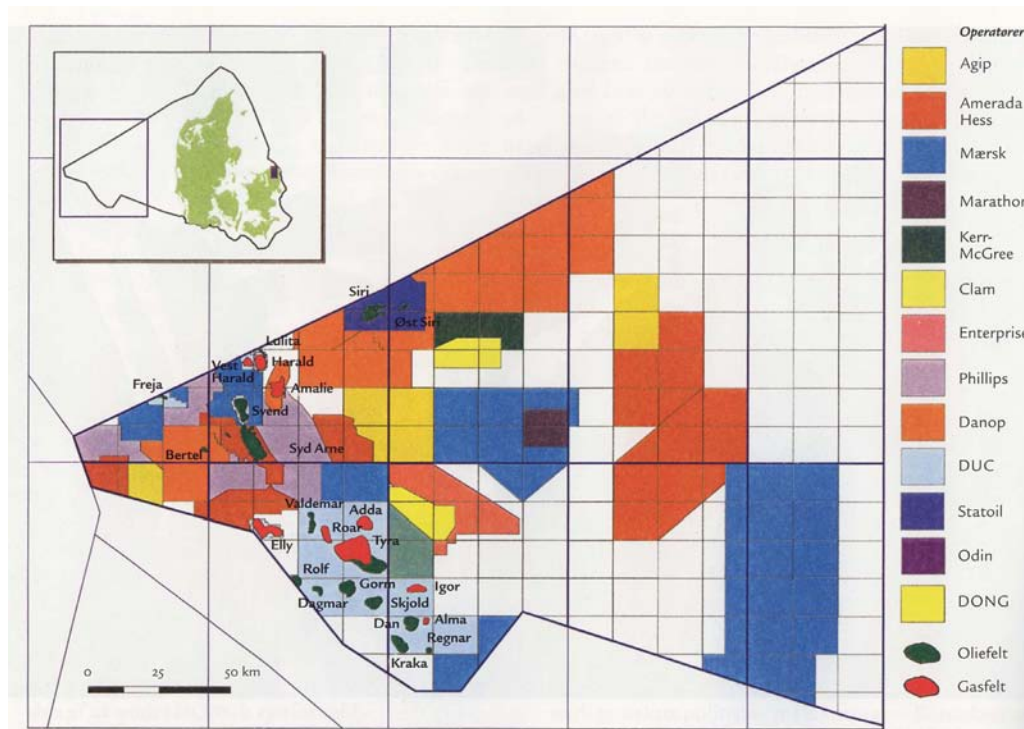
Til gengæld var både DONG og DUC interesseret i en aftale om nye leverancer. Set med DONG's øjne var der intet til hinder for, at gassen blev købt i udlandet, fx hos Statoil. Men sonderinger herom blev mødt med kritik fra den altid årvågne offentlighed. DONG skulle købe dansk.

DONG lagde sig hurtigt fast på, at Samarbejdet med DUC skulle have første prioritet, uden at Statoil

blev opgivet som mulig leverandør. Om ikke andet var det belejligt at have et stærkt kort i baghånden.

Udspillet fra DONG sigtede på lavere priser, som skulle afspejle bevægelserne på det europæiske marked. For det andet skulle DONG forpligtelser i forhold til at aftage en bestemt mængde gas være mere fleksible, og endelig ønskede DONG en genforhandling af 1979-aftalen.

Der skulle mange møder til før de to parter kom så tæt på hinanden, at en aftale kunne indgås. De første møder fandt sted i marts 1987 og aftalen blev underskrevet i marts 1990. Aftalen

Efter aftale med A.P. Møller vedtog Folketinget en ny undergrundslov. Hele den danske undergrund til lands og til vands - i alt 150.000 kvadratkilometer - blev inddelt i små blokke. Hensigten var at udbyde undergrunden i licitation blok for blok frem for at give et enkelt selskab eneret til hele undergrunden.

omfattede 38 mia. m³ gas, der skulle leveres mellem 1989 og 2012.

1979-aftalen blev ikke genforhandlet. Da kontrakterne imidlertid ikke længere var knyttet til bestemte felter, var der i praksis tale om forbundne aftaler. Der kom således en større fleksibilitet ind i aftalerne mellem de to parter.

En ny aftale blev indgået i 1993 efter godt et års forhandlinger. Denne gang gik den største uenighed på, hvor store mængder, der årligt skulle leveres fra DUC til DONG. Beslutningen herom baserer sig på vurderingen af, hvor meget gas de enkelte felter indeholder, og det vil altid være behæftet med usikkerhed.

Knuden blev løst med et rullende princip. DUC skulle levere 7 mia. m³ gas i mindst ni år, og niveauet skulle holdes så længe, det var muligt. Den samlede mængde lå således ikke fast. Hvis leverancerne fortsatte indtil 2012 ville DUC have leveret over 50 mia. m³ til DONG under 1993-aftalen.

Privatisering?

Med det brede politiske forlig i 1984 havde de vigtigste partier forpligtet sig på naturgasprojektet. De havde derimod ikke forpligtet sig på, at DONG fortsat skulle være et statsejet aktieselskab. I slutningen af 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne var privatisering af DONG et emne, der ofte stak hovedet frem i den offentlige debat.

En privatisering var ikke grebet ud af den blå luft. Lige siden dag et har DONG både skulle fungere som et energipolitisk instrument og som en almindelig kommerciel virksomhed, hvor indtjeningen er vigtigst. Den politiske styring var blevet mindre med årene. De to gasaftaler i 1990 og 1993 viste, at DONG kunne klare sig uden en energiminister til at trumfe selskabets interesser igennem. Vægten blev langsomt flyttet fra det energipolitiske til det kommercielle ben.

Derfor var det ikke så underligt, at medier og politikere i starten af 1990'erne begyndte at stille spørgsmålet: hvorfor skal DONG være en statsejet virksomhed, hvis selskabets opgaver hovedsagelig ligner et privat selskab?

Da der i 1990 var udsigt til, at DONG ville komme ud med et samlet overskud for hele koncernen, fik tanken om privatisering mere vind i sejlene. "DONG" skal privatiseres lød det i en overskrift i Børsens Nyhedsmagasin i oktober 1990. Energiminister Jens Bilgrav-Nielsen (RV) fandt forslaget fint, mens tidligere energiminister Poul Nielson (S) var imod, fordi han foretrak blandet ejerskab i energisektoren.

DONG var ikke afvisende. I princippet. Allerede året før havde selskabet gjort sig ret detaljerede overvejelser over, hvordan det kunne foregå. Tankerne gik i retning af, at staten bevarede majoriteten og den afgørende indflydelse, mens 49 procent af aktierne kunne sælges til private.

Der var den hage ved forslaget om privatisering, at DONG's økonomi ikke gjorde det tiltrækkende for private at overtage selskabet. Økonomien var ikke så god, at naturgassen kunne klare sig uden direkte eller indirekte statsstøtte. Lige så tungt vejede, at den økonomiske sammenknytning af de seks naturgasselskaber gjorde DONG meget lidt attraktiv som genstand for privatisering. En selvstændiggørelse af selskaberne eller en anden form for gennemgribende omlægning af strukturen var formodentlig en forudsætning for, at privatisering overhovedet kunne komme på tale. Efter at DONG i 1999 overtog Naturgas Syd og året efter indgik en principaftale med Hovedstadens Naturgasselskab, HNG, og Naturgas Midt-Nord blev strukturen i naturgassystemet væsentligt ændret.

Siden begyndelsen af 1990'erne er privatiseringen af DONG ofte blevet foreslået. Bestræbelserne på at privatisere har imidlertid stået noget i skyggen af liberaliseringen af energi i EU-regi. Formen for ejerskab er blevet vurderet som mindre vigtig end åbningen af energimarkedet for konkurrence.

I januar 2004 satte regeringen gang i en proces, der skal føre til privatisering af DONG. Den engelske investeringsbank N.M. Rothschild blev bedt om at beskrive forskellige muligheder for privatisering.

Banken konkluderede, at DONG skulle forblive et samlet selskab og opfordrede til at mindre en 50 procent af aktierne blev udbudt til salg. Staten skal således fortsætte med at være den største aktionær og dermed fastholde den afgørende indflydelse på selskabets udvikling.

Naturgas og miljø

Naturgas er mere miljøvenligt end olie og kul. Det har været et gennemgående tema i gasselskabernes forsøg på at overbevise danskerne om, at de skulle vælge naturgas som fremtidens energikilde, når boligen skulle

varmes.

Tiden var med den miljørigtige naturgas. I 1980'erne optrådte ord som syreregn, skovdød, vandmiljøplan hyppigt i avisernes overskrifter. Døde hummere i fiskernes net kom i TV-Avisen i 1986, hvilket for alvor satte skub i miljødebatten.

Året efter gjorde Brundtland-rapporten begrebet bæredygtig udvikling almindeligt kendt. Pointen er en erkendelse af, at økonomisk udvikling er nødvendig, men at den må ske forsvarligt, så naturressourcerne ikke udnyttes på en sådan måde, at fremtidige generationer afskæres fra at få glæde af dem.

Siden da er der udarbejdet overordnede handlingsplaner for miljø og udviklingen. Forurening blev set som et bredt dækkende samfundsproblem. Vægten blev forskudt fra rensning til forebyggelse.

Samtidig blev der udarbejdet handlingsplaner for en række forskellige delområder: fiskeri, landbrug, vandmiljøet, trafik – og energi. Brundtland-rapporten og FN-topmøderne i Rio (1992) og Kyoto (1997) rettede opmærksomheden på energiens betydning for miljøet. Navnlig blev der fokuseret på CO₂ og andre udledninger, der var med til at forværre klimaet. Energi- og miljøpolitik blev knyttet tæt til hinanden

Drivhusgasser og global opvarmning optog den enkelte dansker. En vælgerundersøgelse fra 1990 viste, at miljøet var et af de allervigtigste problemer i samfundet.

Gasselskaberne arbejder på flere måder for at nedsætte udledningen af drivhusgasser. De bidrager økonomisk til Dansk Gasteknisk Center, der rådgiver og udvikler miljørigtig teknologi.

Gasselskaberne udarbejder årlige miljørapporter, der detaljeret beskriver og beregner selskabernes miljøpåvirkning. Kundernes besparelser på forbruget yder et godt bidrag til en forbedret miljøindsats, og selskaberne rådgiver kunderne om, hvordan et lavere eller mere effektivt forbrug kan nås.

Liberaliseringen af naturgas

I 1986 vedtog EF at etablere Det Indre Marked. Målet var at realisere en bredt dækkende plan for at få den vesteuropæiske økonomi op i et højere gear, så man kunne konkurrere med USA og Japan. Planen var, at handelshindringer skulle fjernes, så der frit kunne handles på tværs af landegrænserne.

Skulle det komme så vidt, var det nødvendigt at få energien med i liberaliseringen. Store forskelle skulle overvindes. Forbrugerlandene havde andre interesser end producentlandene, hvortil Danmark hørte, og der var vidt forskellige opfattelser af det offentliges rolle i efterforskning og produktion af olie og naturgas. Store offentlige investeringer og energipolitiske strategier var knyttet til gassen.

Endelig var der lande – fx Frankrig – som havde stærke statslige selskaber, som man ikke var glade for at udsætte for konkurrence på et liberaliseret marked.

På den baggrund blev liberaliseringen af energien i EF en lang og vanskelig kamp. Kommissionens udspil i begyndelsen af 1990'erne lagde op til en vidtgående liberalisering, men de efterfølgende ændringsforslag fra Ministerråd og Parlament var mindre radikale og tog mere hensyn til nationale særinteresser.

DONG's eneretsbevilling var noget af det første, der kom i Kommissionens søgelys. Konsekvenserne kunne blive alvorlige, blandt andet fordi eneretsbevillingen havde betydning for aftalerne mellem gasselskaberne. Men sagen blev efterhånden indsnævret til, at DONG i 1994 mistede eneretten til import af naturgas, hvilket foreløbig var af symbolsk karakter, da DONG bevarede eneretten til transmission og oplagring af naturgas i Danmark.

Liberaliseringen af den europæiske naturgas faldt på plads i 1998. EU-Direktivet gav tredjepart adgang til at bruge transmissionsnettet. Der blev ikke stillet krav om, at statsselskaber som DONG skulle opgive ejerskabet til selve nettet. Direktivet indebar, at DONG's enerettigheder blev ophævet.

Dernæst var et krav, at statsselskaberne regnskabsmæssigt skulle splittes op, så det blev muligt at gennemføre en mere detaljeret kontrol med selskabernes indtjening.

Åbningen af gasmarkedet skulle ske trinvis, så de eksisterende selskaber fik tid til at omstille sig til de nye forhold. 30 procent af markedet skulle være åbnet for konkurrence i 2000.

Liberaliseringens formål er en mere effektiv og billigere gasforsyning samt sikre et højere serviceniveau. 1998-Direktivet viste sig ikke tilstrækkelig til at gennemføre denne øvelse, hvorfor der i 2003 blev vedtaget et nyt direktiv. Her lægges blandt andet op til en tættere overvågning af konkurrencen på markedet.

Åbningen af markedet for erhvervskunder skal være fuldstændig 1.juli 2004 og for privatkunder 1.juli 2007.

Gas fra Syd Arne

Forbruget af naturgas fortsatte med at stige i 1990'erne naturgassen blev i stigende grad anvendt i produktionen af el- og kraftvarme, blandt andet på grund af de miljømæssige fordele.

Midt i 1990'erne havde gasselskaberne sikret sig den nødvendige gas frem til år 2000. Derefter ville det forventede forbrug overstige de planlagte leverancer. Tiden var derfor kendetegnet ved en del kontraktforhandlinger. De nye aftaler var med til at ændre det traditionelle billede af den europæiske gashandel. Forsyningerne fandt nye veje. Italien købte gas i Norge og Holland, Tyskland købte gas i England, Norge solgte gas til Tjekkiet. Det russiske Gazprom ville bygge en ledning til Berlin, der ville give Vesteuropa adgang til de enorme felter på Yamalhalvøen ved Ishavet. Omvendt måtte de vestlige lande se i øjnene, at det var blevet mindre oplagt, at gassen fra fx de rige felter omkring det Kaspiske Hav skulle sendes den traditionelle vej mod vest.

DONG havde hidtil købt al sin gas hos DUC – og DUC havde solgt al sin gas til DONG. Der var imidlertid behov for nye leverancer. De regionale selskabers salg til fx elværkerne steg hurtigt, og eksporten til Tyskland voksede ligeledes hurtigt. I 1995 så det ud til, at der ville blive mangel på gas de kommende vintre, hvis der ikke blev sikret nye leverancer.

Fænomenet var også kendt i andre europæiske gaskredse, hvilket gav en vanskelig forhandlingsposition. Det tegnede til at blive svært at opretholde det høje niveau i forsyningsikkerheden.

For at løse problemet tog DONG i 1996 kontakt til den norske stat. Samme år begyndte forhandlinger med det amerikanske Amerada Hess om køb af gas fra Syd Arne-feltet.

DUC havde ikke mere gas at tilbyde, men ville gerne fremrykke nogle af de allerede købte mængder, hvilket ville give en større fleksibilitet i gaskøbet.

Endelig fik DONG en aftale med de tyske selskaber Ruhrgas og BEB om en langsommere stigning i den økonomisk vigtige eksport til Tyskland.

Fra Syd Arne-feltet leverede Amerada Hess mellem 400 og 700 mio. m³ gas pr. år, idet mængden kunne mere end fordobles. Sammen med DONG's egen produktion i Nordsøen var der sikret rigelige forsyninger både til det danske marked og til eksport

Forsyningsmålsætning

- DONG skal altid have så store lagre, at markedet i Danmark og Sverige kan forsynes i tre dage med en gennemsnitstemperatur på minus 14 grader Celsius. Det gælder også ved fuldstændig afbrydelse af leverancerne fra DUC
- Lagrene skal være så store, at DONG med nogle få undtagelser kan forsyne markedet i Danmark og Sverige i ca. 60 dage i en temperaturmæssig normal vinter

Utilfredshed i Tønder over forslag om nyt lager til forbedring af forsyningsikkerheden.

Privatisering?

Med det brede politiske forlig i 1984 havde de vigtigste partier forpligtet sig på naturgasprojektet. De havde derimod ikke forpligtet sig på, at DONG fortsat skulle være et statsejet aktieselskab. I slutningen af 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne var privatisering af DONG et emne, der ofte stak hovedet frem i den offentlige debat.

En privatisering var ikke grebet ud af den blå luft. Lige siden dag et har DONG både skulle fungere som et energipolitisk instrument og som en almindelig kommerciel virksomhed, hvor indtjeningen er vigtigst. Den politiske styring var blevet mindre med årene. De to gasaftaler i 1990 og 1993 viste, at DONG kunne klare sig uden en energiminister til at trumfe selskabets interesser igennem. Vægten blev langsomt flyttet fra det energipolitiske til det kommercielle ben.

Derfor var det ikke så underligt, at medier og politikere i starten af 1990'erne begyndte at stille spørgsmålet: hvorfor skal DONG være en statsejet virksomhed, hvis selskabets opgaver hovedsagelig ligner et privat selskab?

Da der i 1990 var udsigt til, at DONG ville komme ud med et samlet overskud for hele koncernen, fik tanken om privatisering mere vind i sejlene. "DONG" skal privatiseres lød det i en overskrift i Børsens Nyhedsmagasin i oktober 1990. Energiminister Jens Bilgrav-Nielsen (RV) fandt forslaget fint, mens tidligere energiminister Poul Nielson (S) var imod, fordi han foretrak blandet ejerskab i energisektoren.

DONG var ikke afvisende. I princippet. Allerede året før havde selskabet gjort sig ret detaljerede overvejelser over, hvordan det kunne foregå. Tankerne gik i retning af, at staten bevarede majoriteten og den afgørende indflydelse, mens 49 procent af aktierne kunne sælges til private.

Der var den hage ved forslaget om privatisering, at DONG's økonomi ikke gjorde det tiltrækkende for

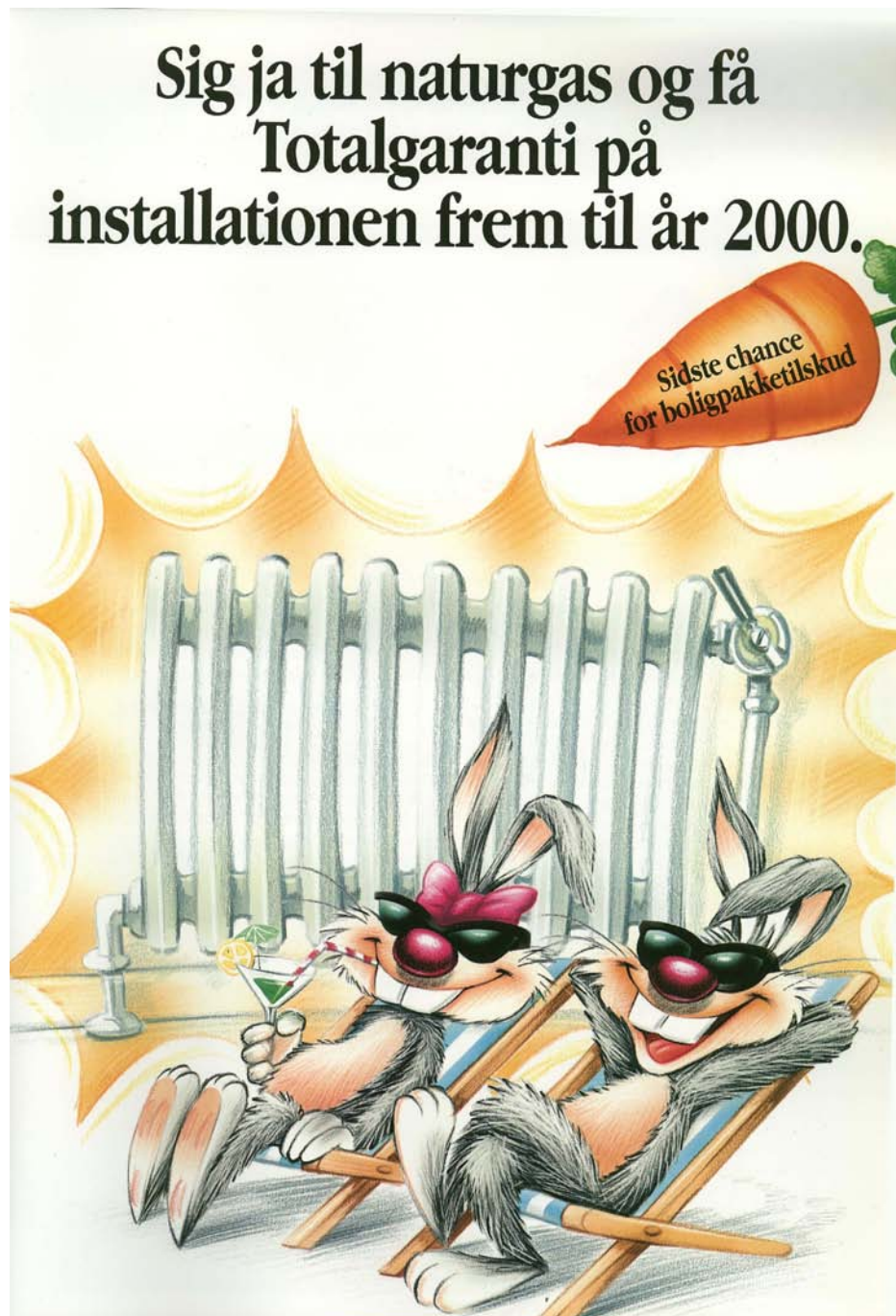
private at overtage selskabet. Økonomien var ikke så god, at naturgassen kunne klare sig uden direkte eller indirekte statsstøtte. Lige så tungt vejede, at den økonomiske sammenknytning af de seks naturgasselskaber gjorde DONG meget lidt attraktiv som genstand for privatisering. En selvstændiggørelse af selskaberne eller en anden form for gennemgribende omlægning af strukturen var formodentlig en forudsætning for, at privatisering overhovedet kunne komme på tale. Efter at DONG i 1999 overtog Naturgas Syd og året efter indgik en principaftale med Hovedstadens Naturgasselskab, HNG, og Naturgas Midt-Nord blev strukturen i naturgassystemet væsentligt ændret.

Siden begyndelsen af 1990'erne er privatiseringen af DONG ofte blevet foreslået. Bestræbelserne på at privatisere har imidlertid stået noget i skyggen af liberaliseringen af energi i EU-regi. Formen for ejerskab er blevet vurderet som mindre vigtig end åbningen af energimarkedet for konkurrence.

I januar 2004 satte regeringen gang i en proces, der skal føre til privatisering af DONG. Den engelske investeringsbank N.M. Rothschild blev bedt om at beskrive forskellige muligheder for privatisering.

Banken konkluderede, at DONG skulle forblive et samlet selskab og opfordrede til at mindre en 50 procent af aktierne blev udbudt til salg. Staten skal således fortsætte med at være den største aktionær og dermed fastholde den afgørende indflydelse på selskabets udvikling.

Naturgas og miljø

Naturgas er mere miljøvenligt end olie og kul. Det har været et gennemgående tema i gasselskabernes forsøg på at overbevise danskerne om, at de skulle vælge naturgas som fremtidens energikilde, når boligen skulle varmes.

Tiden var med den miljørigtige naturgas. I 1980'erne optrådte ord som syrerregn, skovdød, vandmiljøplan hyppigt i avisernes overskrifter. Døde hummere i fiskernes net kom i TV-Avisen i 1986, hvilket for alvor satte skub i miljødebatten.

Året efter gjorde Brundtland-rapporten begrebet bæredygtig udvikling almindeligt kendt. Pointen er en erkendelse af, at økonomisk udvikling er nødvendig, men at den må ske forsvarligt, så naturressourcerne ikke udnyttes på en sådan måde, at fremtidige generationer afskæres fra at få glæde af dem.

Siden da er der udarbejdet overordnede handlingsplaner for miljø og udviklingen. Forurening blev set som et bredt dækkende samfundsproblem. Vægten blev forskudt fra rensning til forebyggelse.

Samtidig blev der udarbejdet handlingsplaner for en række

forskellige delområder: fiskeri, landbrug, vandmiljøet, trafik – og energi. Brundtland-rapporten og FN-topmøderne i Rio (1992) og Kyoto (1997) rettede opmærksomheden på energiens betydning for miljøet. Navnlig blev der fokuseret på CO₂ og andre udledninger, der var med til at forværre klimaet. Energi- og miljøpolitik blev knyttet tæt til hinanden

Drivhusgasser og global opvarmning optog den enkelte dansker. En vælgerundersøgelse fra 1990 viste, at miljøet var et af de allervigtigste problemer i samfundet.

Gasselskaberne arbejder på flere måder for at nedsætte udledningen af drivhusgasser. De bidrager økonomisk til Dansk Gasteknisk Center, der rådgiver og udvikler miljørigtig teknologi.

Gasselskaberne udarbejder årlige miljørapporter, der detaljeret beskriver og beregner selskabernes miljøpåvirkning. Kundernes besparelser på forbruget yder et godt bidrag til en forbedret miljøindsats, og selskaberne rådgiver kunderne om, hvordan et lavere eller mere effektivt forbrug kan nås.

